

Asia: VN/27263/2023

Lausuntopyyntö nuorisorangaistussäätelyn kehittämistä koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Käräjäoikeus kannattaa nuorisorangaistussäätelyn kehittämistä ja nuorisorangaistuksen aseman selkeyttämistä osana seuraamusjärjestelmää. Työryhmämietintö on hyvin valmisteltu ja siinä kuvatut keinot olisivat omiaan lisäämään nuorisorangaistuksen käyttöä ja parantamaan sen vaikuttavuutta. Käytännön näkökulmista käräjäoikeus nostaa kuitenkin esille seuraavan.

Nuorisorangaistuksen tunnettuisuuden puutteiden lisäksi käräjäoikeus pitää yhtenä suurimpana syynä nuorisorangaistuksen vähäiselle käytölle alaikäistenkin rikosasioiden liian pitkiä käsittelyaikoja. Vaikka nuoren vastaajan rikosasia käsiteltäisiinkin käräjäoikeudessa säädetyssä 30 päivässä sen vireille tulemisesta, on esitutkintaan ja syyteharkintaan kulunut tässä vaiheessa varsinkin vakavampien rikosten osalla usein ainakin vuosi ja joskus jopa selvästi pidempään. Ottaen lisäksi huomioon, että nuorisorangaistus ei yleensä ole varteenotettava rangaistusvaihtoehto ennen kuin nuorelle on ainakin kerran tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus, johtaa rikosprosessiin kokonaisuudessaan kuluvan ajan pituus käytännössä siihen, ettei mahdollisuutta nuorisorangaistuksen tuomitsemiseen ehdollisen vankeusrangaistuksen jälkeen tehdystä uudesta rikoksesta käytännössä enää ole.

Yhdeksi tavoitteeksi työryhmämietintöön onkin kirjattu nuorisorangaistuksen käytön lisääminen erityisesti ensimmäistä kertaa rikokseen syyllistyneiden kohdalla. Vaikka rangaistuslajien suhde ei ole aivan yksiselitteinen, on nuorisorangaistus joka tapauksessa mielletävä selvästi ankarammaksi rangaistukseksi kuin ehdollinen vankeus valvonnallakin tehostettuna. Kun rikosoikeudellinen lähtökohta on kuitenkin arvostella alaikäisten tekemiä rikoksia aikuisten tekemiä rikoksia lievemmin, tuntuu jossain määrin ristiriitaiselta, että edes kattavankaan seuraamusselvityksen perusteella käräjäoikeus tuomitsisi nuorisorangaistuksen ensimmäistä kertaa rikokseen syyllistyneelle alaikäiselle tilanteessa, jossa täysi-ikäiselle vastaajalle tuomittaisiin ehdollinen vankeusrangaistus oheisseuraamuksenkin kanssa.

Edellä kerrottu ei tietenkään koske sellaisia vakavia rikoksia, joissa vastaajan alaikäisyydestä huolimatta joudutaan harkitsemaan ehdotonta vankeutta. Tähän nähden ehdotus nuorisorangaistuksen enimmäispituuden korottamisesta kahteen vuoteen on perusteltu ja

tarpeellinen. Näissä tilanteissa nuorisorangaistus olisi vakavaan rikokseen syylistyneelle alaikäiselle ns. ”viimeinen varoitus”, ja jos nuori tällaisessa tapauksessa ei suoriutuisi nuorisorangaistuksesta, ei kynnys tuomita seuraavaksi rangaistukseksi ehdotonta vankeutta olisi enää liian korkea. Jos nuorisorangaistus jää suorittamatta tai jos nuori syylistyy nuorisorangaistuksen tuomitsemisen jälkeen uuteen rikokseen, söisi ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitseminen uudesta rikoksesta rangaistusjärjestelmän uskottavuutta.

Nuorisorangaistus perustuu korostuneesti siihen, että nuoren sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien rikosten ehkäisemiseksi tarvitaan järeämpiä keinoja kuin ehdollinen vankeusrangaistus ja sen ohella tuomittava valvonta. Kun tuomioistuimien voisi rangaistusharkinnassaan ottaa ehdotuksen mukaan huomioon tekijän rikollisen käyttäytyminen myös ennen 15 vuoden ikää, asettaisi tämä seuraamusselvitykselle uusia ja korkeampia vaatimuksia, mikä onkin otettu ehdotuksessa huomioon. Tältä osin käräjäoikeus kuitenkin toteaa, että jo syyttömyysolettamakin huomioon ottaen olisi ainakin jossain määrin kyseenalaista antaa tuomioistuimen seuraamusharkinnassa suurta painoarvoa alle 15-vuotiaana tehdylle esimerkiksi sosiaaliviranomaisen esille tuomalle rikolliselle käyttäytymiselle. Niin ikään vaikealta tuntuu ajatella, että sosiaaliviranomaisen esille tuomat muut seikat olisivat niin painavia, että nuori heti ensimmäisellä kerralla tuomittaisiin ehdollista vankeutta ankarampaan rangaistukseen, ellei kysymyksessä olisi niin vakava teko, että aikuisellekin vastaajalle tuomittaisiin ehdoton vankeusrangaistus.

Lahtinen Ilkka

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus - Lausunnon on valmisteellut käräjätuomari

Heidi Karu